

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) címzendők.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon.

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Áron, Szabó Samu, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: Tudnivalók a takarmányozást illetőleg. Szentkirályi Ákos. — Előnyösek-e a sorvetőgépek? Walter Lajos. — A szarvasmarha és annak tenyésztése. (Könyvismertetés.) Galgóczy Károly. — A növények egymástól távolra nagy befolyással van a hozamra. — Buzát vagy rozstot vesünk-e elebb? W. L. — A vetőmag páczolása. — A növények áteleltetése. — A gyümölcs és szőlőkevelők figyelmébe ajánlva. — A nemzetközi phylloxera congressus. — Egyleti mozgalmak: Váasztmányi ülés 1877. sept. 3-án. — Vidéki gazdasági tudósítások: Vingárd, Medgyes. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Tudnivalók a takarmányozást illetőleg.

Néhány hét még csak és minden gazda tudja már mennyi a szénája, szalmája, sarjuja, hány hectoliter zabot, árpát kell barmai számára visszatartania és könnyen kiszámíthatja, hogy korpára, pogácsára stb mit kell költenie. Ilyes számításoknak az ideje nem sokára itt van, unalmas munka egy kissé az igaz, de igen hasznos, okvetlenül szükséges és a ki elmulasztja, megérdemelné az utolsó görhes borjutól is, hogy utána kiáltsa „rosz gazda!”

„A lábas jószág szükségletét idején számitsd ki.“ Ennek a passzusnak benn kellene lenni a gazda tiz parancsolatában Az a kérdés most már, hogy minő alapon hajtsuk végre ezt a műveletet...

Kezdjük előlről a dolgot.

Hogy a szives olvasó az ezután mondandókban ne kételkedhessék, mindenek előtt szükségesnek látom az állati testet egy kissé közelebről szemügyre venni: vizsgáljuk meg, miből, hogyan van összetéve, miként működik a mindenható teremtő ezen legcsodálatraméltóbb alkotmánya.

Ha tudjuk, hogy az állati test miből, mily anyagokból van összetéve, a takarmányozást illetőleg, egy igen nagy lépéssel vagyunk előre, mert csak tiszta dolog az, hogy ételkép és italul azt kell az állatnak adnunk, a mi saját teste fölépítésére és épentartására megkívántatik.

Az állati test áll vízből és száraz anyagból. Ha egy darab húst, csontot vagy akár fogat száradni teszünk ki, könnyebb lesz, jeléül annak, hogy a víz elpárolgott belőle. A visszamaradt száraz anyagot p. o. kiszáradt hus darabot, ha egy csészébe tesszük és befedve izzó szén közé helyezzük, azt fogjuk találni, hogy a száradt hus helyén keves hamu maradt hátra, a többi elégett. Az állati test száraz része tehát mint látjuk eléghető és el nem éghető anyagokból van összetéve, azaz szerves és nem szerves anyagokból.

A további kérdés most már az, hogy ezek a szerves és szervetlen anyagok mifélék, hogyan, honnét származtak. Ezekre nézve már nem lehet oly kézzel foghatólag argumentálni, mint eddig tettük; el kell hinnünk azt, a mit a vegyészek mondanak, a nélkül, hogy utána járhatnánk a dolognak.

A vegytan az állati testet kitevő szerves anyagokat két főcsoportra osztja: az elsőbe tartoznak, melyek élény, köneny, légeny és széneny, tehát főalkatrészeit tekintve négy elemből vannak összetéve; míg a második csoportba tartozók csupán élény, köneny és szénenyből állanak, tehát vannak légeny nélküli és légenyt tartalmazó vegyületek.

A szervetlenek közül, eltekintve az igen kis mennyiségben előfordulóktól, főleg a konyhasó, vas, különféle mészvegyületek érdemelnek említést. Itt a szervetleneknél nevének vezük a gyereket, nézzük most, hogy a szerves alkatrészek csoportjába mely ismert anyagok tartoznak: légenyt tartalmazó a fehérnye, a szó szorosabb értelmében — albumin — rostany, sajtany, szaruanyag stb.; légenyt nem tartalmaz a zsír, cukor és egyéb még a cukornál is kisebb mennyiségben előforduló vegyületek. A fehérnye főalkatrésze az állati test legtöbb szövetének: izom, in, kötőszövet stb.-nek; azon parányi alaki elemek, melyekből az állati test felépült t. i. a sejtek, főleg fehérnyéből állanak.

Valamint annak, ki téglából házat akar építeni; okvetlenül agyagra van szüksége, azonképen az állati test fehérnye nélkül nem szaporodhatna, nem növekednék, nem létezne. De nem csupán csak addig szükségli az állat a fehérnyét, míg növekszik, hanem azután is mindig, miután az élő szervezet a végzett munka folytán folytonosan használódik: az elhasznált részek eltávolíttatnak s helyökbe újakra kaptak le és hogy ez történhessék agyagra, azaz fehérnyére van szükség. A régi téglák, sejtek, elporlanak és ha újakat nem falazunk be helyettök, összeomlik az épület. Mentől többet dolgozik az ember, állat; annál jobban használódnak főleg azonszövetek, melyeknek legnevezetesebb alkatrésze a fehérnye, t. i. az izmok; a fehérnyéről a mit elmondottam, áll a rostanyról is.

A sajtanyn egyik legnevezetesebb alkatrészét képezi a tejnek, mi következik ebből? az, hogy tejet csak úgy producálhat az állat, ha oly anyagok állanak rendelkezésére, melyek sajtanynyá átváltoztathatók. Ezután nem fogok többet fehérnye, rostany, sajtanyn stbről külön szólni, hanem azt mondom, fehérnye vagy másként protein anyagok; p. o. a tejelő takarmánynak bizonyos mennyiségű fehérnyét kell tartalmaznia, miután fehérnye nélkül az állati szervezet tejet nem készíthet.

Áttérek most röviden az állati test légeny nélküli anyagaira; ezek sokkal hamarább használhatók el, mint a légenyt tartalmazók, miután feladatuk első sorban az, hogy élellyel melegget fejleszzenek. Házi állataink teste bizonyos állandó hőfokkal bír, meleg; a kályha csak úgy meleg, ha a tüzelő anyag ég benne, ép így az állati test is; a vérben levő tüzelő anyagok a tüdők által felvett élenyvel egyesülnek, azaz elégnék. Ha a vérben főbb tüzelő anyag van, mint a mennyi az állati test melegének fenntartására megkívántatik, akkor a felesleg átváltozik főleg zsírrá és mint ilyen lerakódik a szövetek közé, szervek körül; az állat hizik. Miután azonban még a legsoványabb hullában is találunk zsírszövetet, következik, hogy bizonyos helyeken ép úgy szükség van a zsírszövetre, mint az izomszövetre.

A szervetlen alkatrészek hivatását, fontosságát egy pár példa fogja megvilágítani. A mész különféle vegyületeit a szervezet nem nélkülözheti, miután a csontok, fogak stb. főleg mészből állanak. A vér, könny, nyál stb. sószű, tehát konyhasót kell tartalmaznia. Vas nélkül a vér halvány, szintelen, ergo a vas szükséges alkatrésze az állati test ezen nagy fontosságú nedvének, melyről még meg kell egyetmást jegyeznem. Mindazon anyagoknak, elemeknek, melyekből az állati test áll*, felépült és fenntartja magát, tárháza a vér, szét hordja ezeket áramával a szervezet minden porcikájába és lerakja oda, hová szükségesnek mutatkozik.

A vérbe ezen anyagok, hogy honnét kerültek, könnyen felfogható: a tápcsatornából. A tápcsatorna az állat által megevelt ételt feldolgozza, a megemészthető részeket feloldja és a beszí-

*) Az állati test vegyelemzése mutat fel oly anyagokat, melyek a vérben fel nem fedezhetők és melyekről azt mondjuk, hogy az illető szervek, mirigyek sajátságos működésének terményei.

várgás útján bejuttatja a vérbe, a megemészthetlenekeket pedig kiküszöböli. Az imént tehát nem jól szólottam! a vér alkatrészei az ételből, takarmányból, leg-helyesebben a tápszerekből kerülnek.

Szentkirályi Ákos.

Előnyösek-é a sorvetőgépek?

A gyakorlati gazdák nagyobb részének szinte borsódzik a háta, ha gazdasági gépekről csak beszélni is hall és sok birtokban, ha a rejtett helyeket felkutatóknak, nem egy örökös sötétségre elítélt gépet találunk; kérdezvén pedig a kezelőt, mért nem használja, annak hasznavehetetlenségét fogja okul adni, holott elítéltetésének oka abban rejlik, hogy a kezelő nem tudott vele bánni. De evvel már úgy vagyunk. Az egyszerű birtokos is faekéj; helyett vasckéket szerezvén, kiküldte az öreg bérest, hogy azokat megpróbálná. Este kérde az öreg bérestől hát milyenek az új ekék? felelet: biz az nem jó. De miért nem jó, kérde a birtokos, talán nehezebben jár? nehezebben nem jár. Tisztátalan talán utána a barázda? az sem. De hát akkor mi a baja? hát zöld, nem olyan, mint a mi ekénk. Hasonló beszédet pedig nem egyszer lehet hallani s néha az öreg béresnek lesz igaza s az eszköz vagy gép a lomtárba kerül és az érte kiadott pénz pedig holt tőke. Van pedig igen sok gazdasági eszköz és gép, melynek igen nagy hasznát lehet venni, ilyen a sorvetőgép is s csodálni lehet, hogy még oly kevés gazdaságban talál alkalmazást. Előnye a sorvetőgépnek, hogy a vetőmagot egyenlően és tökéletesen s olyan mélyen eltakarja, a mint ezt a gazda kívánja. Második előnye, a magnak egyenlő elosztása, mi által képesek vagyunk művelési növényeinknek természetükhöz megfelelő tért nyújtani. Továbbá előre lehet meghatározni, hogy mennyi magot vessünk egy bizonyos területre s ezen mennyiség a körülmények szerint szabályozható. Nagy előny még az is, hogy a magnak egy harmada vagy ennél még több is megkímélhető. Ha a vetőgépnek csak ezen utóbbi előnyét is tekintetbe vesszük, elterjedése már eléggé indokolva volna. Igaz ugyan, hogy egy sorvetőgépnek ára 300—350 frt s ezt különösen kisebb birtokosnak a mai pénzsűke mellett kiadni bajos; de a mi egynék nehéz, azt két vagy három gazda elbirja. Annál inkább kiadható, egy vetőgépért ezen összeg, mert a megtakarított mag által ez egy, vagy legfeljebb két év alatt megtérítve leend. Vegyük fel, hogy a géppel egy évben 200 holdat vetünk be; kézzel vetve ezen 200 holdra 800 véka vetőmag fog szükségeltetni. Sorvetőgéppel csak egy harmadát megtakarításnak vévén fel, teszen 266 $\frac{2}{3}$ vékát; vékáját egyre-másra 1 frttal számítva, teszen az évi megtakarítás 266 frt és 66 $\frac{1}{3}$ krt, tehát már az első évben a gép ára csak nem egészen megvan térítve. Azon ellenvetés, hogy a vetőgép kezelésére alkalmas egyének hiányzanak, csak a képzeletben áll, a vetőgépek kezelése oly egyszerű és könnyű, hogy magamra vállalom bármely bérest 24 óra alatt betanítani. Akad még egy-egy gazda, aki a vetőgép ellen azt hozza fel, hogy a vetőgépet csak elkészített s jól mivelt földön lehet használni. Az ugyan igaz, de tudjuk azt is, hogy a jól megmivelt talaj nagyobb hozamot ad,

mint a rosszul mivelt s így ha kézzel is vetünk, a talaj jó megmunkálása elmaradhatlan, ha megfelelő hasznot nyerni s okszerűen gazdálkodni akarunk. A ki tehát attól fél, hogy talaját jól kell, hogy művelje, az jobban tesz, ha gazdaságától védkép bucsut vesz.

Walter Lajos.

A szarvasmarha és annak tenyésztése.*)

A szarvasmarha és annak tenyésztése: Irta Tormay Béla, a m. kir. állatorvosi tanintézet igazgatója. A földmivelés, - ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium kiadványa. Budapest, 1877. -- A földmivelés, - ipar- és keresk. m. kir. ministerium újabb időben különböző irányban kitünő gondot fordít hazai szarvasmarhatenyésztésünk emelésére. A mezőhegyesi ménésbirtokon önálló magyar gulyát létesített, a többi ménésbirtokokon pedig jónak bizonyult külföldi törzsekből tenyészeteket állított, melyekből a gazdaközönség jó vért szerezhet; ezen felül segélyeztetett a szepesmegyei gazdasági egyesület, hogy céljainak megfelelő marhát importálhasson, végre a gazdasági tanintézeteknél is szerveztettek a tanoda vidékének megfelelő tenyészetek; az országos gazdasági egyesület istvánbelki gazdasága is épen ez uton jutott a tavasszal a kisbéri tenyészdeből egy szép kis tehenészet birtokába. De nemcsak az ily módu gyakorlat terén; hanem az elmélet mezején is igyekszik a ministerium a jótékony hatást fejleszteni. Ugyanennek eredménye a fenczimzett mű, melyet Tormay Béla megbízatás folytán írt és a ministerium adott ki. Ez két részre oszlik; az első rész: a küllem- és fajtaismét, a második: a tenyésztést és hasznosításokat tartalmazza.

Eddig az első rész jelent meg és forog közköze.

A bevezetésben a föld termőerejének fenntartása egy részről azon mozzanatok feltüntetése kapcsában vitattatik meg, melyek okszerű vezetés folytán az állattenyésztést is mindinkább hasznot hajtó üzletté — fejlődésre képesítik, — másrésztől annak begyőzésével, hogy az egyoldalulag szemtermésre fektetett gazdaság állandó és biztos jövedelmű soha sem lehet. Különösen fontos ez irányban azon figyelmeztetés, mely szerint a kilátás gabonatermesztésünknek a jövőben nagy gyümölcsöző voltára kétségkívül nem oly kedvező, mint volt a múltban, mikor még gyengébb minőségű terményünk is szívesen látott vendég volt a világpiacra. A verseny folytán csak is azon esetben nem fenyeget bennünket a veszteség veszélye, ha jobbat termelünk a szomszédnál; erre pedig a szakavatottságon kívül, jó igás erőre, mellyel a talaj kielégítő megművelése teljesíthető, azután a talaj termőképességét állandólag fenntartó trágya erőre van mulhatlanul szükségünk.

Nem rég az ideje, midőn a gypjuárak állása a világpiacra a nemes juhtenyésztésre fordította a főfigyelmet és ennek a szemtermelés fölé emelése, az arra fordított kitünő figyelem által sok birtokost gazdaggá tett. A változott földbirtoki és

* E könyvismertetést a tárgy fontosságánál, valamint a szerző és bíráló tekintélyénél fogva kivételesen e helyen közöljük.

Szerk.

világforgalmi viszonyok most a szarvasmarhatenyésztésre ruházták azon hivatottságot, hogy a tulságos szemtermelés és a földerő gyors fogyása közt az egyensúlyt helyre állítsa. A mennyiség mellett a termékek minél nagyobb jóságára és tökéletességére törekvés elkerülhetlenül igényli a gazdálkodás belterjű fejlődését, mely a régi legelés rendszerű állattenyésztés helyett, az istállóaszt vonja maga után. Erre minden házi állataink közt legalkalmasabb a szarvasmarha. De hogy ennek ilymódu tenyésztése, a szaporodott költséghez és fáradsághoz képest is hasznot hajtó lehessen, mindenek előtt tisztában kell lennünk a czéllal, melyet magunk elé kitűzünk. A csupa trágyatermelés, még annak legnagyobb mennyiségű eszközlése mellett sem lehet többé kitűzött fő cél. Erre az igyekezet legjobb esetben is csak mellék-célkép irányulhat, már csak azért is, mert a trágyakészítés mellékczélja, egyenlő eszközökkel, a haszonhajtás tekintetéből kitűzött akármelyik tenyésztési főczél mellett is egyenlőleg elérhető. Mihelyt azonban a mai kor kívánalmainak megfelelőleg az elérhető legnagyobb haszonról szólnunk, meg kell különböztetnünk az állatnevelőt a kihasználótól, vagyis az állattenyésztőt az állattartótól.

A szarvasmarhatartásnak három főczélja van: az erőkihasználása, vagy igázás, — a hús nyerés és szaporítás, — a tej és az azzal kapcsolatos termények. Hogy a kihasználás akármelyik főczélra nézve a lehető legnagyobb tökéletességhez közeledhessék, már a tenyésztésnek ugyanazok valamelyikét kell irányul vennie. Mind a mellett a szarvasmarhatenyésztő itt azon előnyt élvezzi a lótenyésztő vagy nemes gypjutermelő felett, hogy nem kénytelen csupán egy czélra szorítkozni; hanem többet is czélszerűleg kapcsolhat egymással, csak azok ellentétesek ne legyenek. Például a hústermelés akár az erő, akár a tejelés kifejtésének céljaival kapcsolható, mert összefér; mégis egynek minden esetre főuralkodónak kell lenni; a másik csak mellékesen jöhet figyelembe. A ki azt mondaná, hogy a három czélnek egyszerre fejtését tűzze czélul a tenyésztő, az teljesen czéltévesztő tanácsot fogna adni. A ki azt állítaná, hogy csak két cél is egyszerre a kívánatos főfokig elérhető, szintén nem mondana igazat. De hogy a határozottan kitűzött főczélunk leg-tökéletesebb elérésére törekvés mellett, egy azzal nem ellentétes másik cél lehető elérésére is törekedjünk, legtöbb esetben hasznos lehet. Csak ellentétes céloknak együtt erőltetéséről kell tehát őrizkednünk.

Az erőtermelésnek vagyis az igázhatásnak, a kellő és hosszú évekig tartó használatnak csak is oly állat felelhet meg, mely lassabban, de jól fejlett, melynél a szervek lehetőleg a központ felé törekvéssel bíró sejtekből képződtek, szilárd szervezetűek, melyek vérmérséklete élénk és melyek a külső befolyások iránt edzettek. Az ily szilárd szervezetben a mirigyek tevékenysége csak is a határozott szükségre szorítkozik, azok válmánya pedig nem vizgazdag, sőt benne inkább a plastikus részek túlnyomók, például a tej sűrűbb és csekélyebb mennyiségű. Tehát az ilyen fajta szarvasmarhánál ne keressünk felette bőven vagy hosszasan tejelő tehenet. Ha pedig az ilyennél a fejlődést meggyorsítani törekszünk és tenyésztésünk után oda hatunk, hogy a tejelő képesség fokozódjék, akkor a testnek az

erőkifejtésnél kívánatos izomzata módosul és a szilárdság csökken. E szerint azon szilárdság, mely az igázásnak a lehetőségig megfelelni képesített marhánál kívánatos, a tejelő fajtáknál nincs meg. Az erőtermelésre képesített állatnál a lassabb fejlődés által előidézett szilárdság mellett aránylag nagy tüdő, bő mell-üreg és ehhez arányosítva kis terimével bíró has, elkerülhetlen követelmények; ellenben a tejtermelésre kiválóan alkalmas tehénél a nagysághoz mérten öblös mellüreg nincs, a tüdő csekélyebb teteményképeségű, a has inkább csüng a tögy fejlett, a far széles. Vannak élettani fontos sajátágkülönbségek is. Például a tejtermelésre kiválóan képesített egyedek nehezebben hiznak, ezek — különösen a tejelési időszak alatt, még jótartás mellett is soványok, ha tápdús anyagokkal bőven takarmányoztatnak is, ez nem szolgáltat anyagot a hizásra, hanem a tejet szaporítja és javítja. A husállatoknál főkéllék a gyors növekedés és a test tömegének gyors szaporítása, a mely sajátág kifejlése minden esetre a test lazaságát, a vérmérséklet lassúságát, az erőkifejtés és szilárdság gyengülését vonja maga után.

Ezen általános alapeszmék előbocsátása és a három főcél ily módorú kijelélése után az ismeretes szarvasmarhafajok elsőbb külem szerint osztályoztatnak, azután fajták szerint jellemeztetnek. A külem szerinti osztályozás kiterjed nemcsak a történelmi származásra és elterjedési területre, hanem az ép és hibás tagok, tagrészek megjelölésére és a használhatóságnak azok szerint módosítására is; a fajták ismertetésében pedig a három tenyésztési főcél alkalmazására fektetik a fősúly. De a tér szűk volta, a tanulságosan összehalmozott anyagnak még csak kivonatos közlését sem engedi minden irányban. Ugyanazért csak kettőre szorítkozom még; először is arra, a mi a tejtükrőről, azután a mi a magyar faj marháról mondatik.

A tejtükrő a tejelőképeség megítélhetésének egyik fontos jele és bizonyos, hogy a terjedelmes, tisztán körvonalozott finom minőségű tejtükrőt birtokló öblös medenczejü, helyesen alakult tögyü tehének kevés kivétellel, jobb tejelők; a keskeny elmosódott, durva szőrrel fedett kis tejtükrü tehének ellenben mindig rossz tejelők szoktak lenni. De a tejtükrő általános jellege a fajták szerint változik és így összehasonlítás csak is inkább az egyes fajta keretében eszközölhető sikeresebben; továbbá a lapálymarhákuál a tejtükrő élesebben jellegződik, mint a hegyieknél, de a ki hazai marhánknál egyoldaluan ezen jel után indulna, az gyakran kerülne tévutra.

Hazai fehér marhánk a podóliai faj legkiválóbb képviselője. A tejtermelésre vonatkozó feljegyzések a mennyiséget illetőleg nem kedvezők. Vannak ugyan egyes példányok, melyek évi állaghozama kielégítő, sőt vannak igen gyéren olyanok is, melyek a tejelésben a gyengébb hegyi marhával bármikor kiálják a versenyt, de nagyban véve a tehének átlag hozama rövid tejelési időszak mellett évi 350—400 litert nem halad meg. De a magyar tehén teje, mint általában a podóliaié, tartalomdus. Főjelessége azonban igára kitünő voltában, edzettségében és abban áll, hogy silány tartás mellett is jól megvan és munkaképes, mely sajátág Magyarország mezőgazdasági jelen viszonyaira nézve oly fontos, különösen hazánk sik részein, hogy

még sok ideig ez lesz alföldünkre nézve a legbecesebb és oda legalkalmasabb marha faj; a mely hazánk nyugoti részeit is oly igás marhával látja el, mely majd egy évtizedig kitart és kevésbbé jó takarmányon is képes teljesíteni a reá néző nehéz munkát, ha pedig az igából kidől, okszerű eljárással a mézárós előtt kapós, kedves hussá is hizlalható. Ott tehát, a hol az igás baromnevelésnek helye van és az tüzetett ki az állattenyésztésben főczélul, kár külföldi fajok után kapkodni; hanem a magyar faj tiszta tenyésztésére és tökéletesítésére fordítandó az igyekezet, melyhez a jó tenyész anyag beszerezhetése tekintetéből több nemeseített és tiszta vér fenntartással tenyésztett jeles gulya áll fenn az országban.

Galgóczy Károly.

A növények egymástóli távola nagy befolyással van a hozamra!

Erről a következő kísérlet ad tanúságot. A kísérleti tér nagysága volt 3 hold és 1200 □ öl. A talaj egyenlő minőségű, egyenlően trágyázva és megmivelve; az ültetés is egy napon történt. Az egész terület öt $\frac{3}{4}$ holdnyi nagyságu táblákba lett felosztva. Az első táblába elültetett 103,200 répa palánt. A sorok egymástóli távola volt 12", a palánt sorokbani távola 6". A 2-ik táblába került 51,552 palánt, a sorok és a sorokbani távolság volt 12". A 3-ik táblába ültetett 23,040 palánt, a sorok és a sorokbani távolság volt 18". A 4-ik táblába ültetett 12,960 palánt, a sorokbani távolság volt 24". Az 5-ik táblába volt 8064 palánt, a sorok és sorokbani távolság 36". A répa egy és ugyanazon napon lett kiszedve és azonnal megmázsálva.

Az első tábla adott	344 mázsát
A 2-ik „ „	392 „
A 3-ik „ „	344 „
A 4-ik „ „	276 „
Az 5-ik „ „	227 „

Innen látszik, hogy a második táblában, a melyben a sorok és a sorokban a növényeknek egymástóli távola 12" volt, a hozam is legnagyobb volt. Ugy a sűrűbb, mint a ritkább állásnál a hozam kisebb volt, a mint ez az 1 és 3-ik táblánál észlelhető. Figyelembe veendő azonban még az is, hogy a távolság nagyobbodásával a répa is nagyobbodott. Így a 4-ik és még inkább az 5-ik táblában 11—12 fontos répák voltak, míg az 1, 2 és 3-ik táblában a répa aránylag kisebb volt. Hogy ezen kísérlet annál behatóbb legyen, a répának száraz anyagát is szükséges volt meghatározni, az eredmény e tekintetben is a közepes egymástóli távolság mellett szől, sőt a sűrűbb állással a száraz anyag is megszorodott.

Így az 1-ső táblán termelt répa mutatott 15% száraz anyagot,

a 2-ik „ „ „ „	14% „ „
a 3-ik „ „ „ „	14 $\frac{1}{2}$ % „ „
a 4-ik „ „ „ „	13 % „ „
az 5-ik „ „ „ „	13 $\frac{1}{2}$ % „ „

Vagy világosabban, szilárd részeket (vizet kivéve) tartalmazott:

az 1-ső táblábani répa . . .	45 mázsát
a 2-ik „ „ . . .	42 $\frac{1}{2}$ „
a 3-ik „ „ . . .	45 „
a 4-ik „ „ . . .	30 $\frac{1}{2}$ „
az 5-ik „ „ . . .	35 „

Ez irányban több kísérlet tétetett, melyeknek eredményéből az tűnt ki, hogy azon állítás, mintha a nagyobb távolságra ültetett répa nagyobb hozamokat adna, tévedésen alapul. Megjegyzendő még, hogy a kisebb répa finomabb és jobb ízű, míg a nagyobb fás és izetlen volt. Hogy a cukorrépa mentől nagyobb, aránylag annál kevesebb cukrot tartalmaz, általánosan ismert dolog.

Buzát vagy rozst vessünk-e előbb?

Csaknem általános szokás: előbb a buzát s később a rozst vetni. Tekintve azonban e két növénynek természetét, ezen eljárás tévesnek bizonyul be. Ugyanis a buza ugy fejlődési első időszakában, mint egész tenyészideje alatt több nedvességet igényel és tűr el, mint a rozs; már pedig később ősszel a tataj is rendszeren nedvesebb szokott lenni; a rozs ellenben fejlődési első szakában, de általában is inkább szárazabb tenyészhelyet kedvel s így korábban vetve, e követelményét inkább megeli. Továbbá bizonyosan minden gazda őszi vetésének jó megbokrosodását kívánja; a rozsnak bokrosodását pedig leginkább az őszi idő segíti elő; tavasszal a nagyobb melegek beálltával a rozs azonnal szárba indul, s így ha ősszel tökéletesen nem tudott megbokrosodni, a tavasz ezt csak ritkán pótolja; a buza azonban, ha ősszel nem bokrosodott tökéletesen, tavasszal s különösen kedvező időjárás mellett teljesen megbokrosodni képes. Ha tehát e két növénynek e részbeni természeti követelményeit megadni akarjuk, vessünk előbb rozst s azután buzát.

W. L.

A vetőmag pácrolására

két új csodaszer kezd forgalomba jönni, az egyik „a gazda barátja“ a másik „a Dupuy magtisztító szere“ czim alatt. S hogy minél több gazda lépre kerüljön, van gondoskodva dicséretéről, miszerint ezen szerek az üszögön kívül egeret, tücsköt, bogarat, szóval a vetések minden ismeretlen ellenségeit elpusztítják. Miután valószínű, hogy ezen szer nálunk is szerencsét fog próbálni; nem tartjuk feleslegesnek gazdáinkat figyelmeztetni, hogy az efféle szerek vásárlásától őrizzék magukat.

A növények átteleltetése.

Számos, nálunk természetben szokott növény, klímánk alatt nem otthonos. Természetes tehát, hogy némi gond és fáradság kívántatik, őket a szabadban jól áttelelni.

A tapasztalás tanította, hogy szerfelett féltékeny befolyászás, trágyával való befödés, szalmagyékénnyel való betakarás s efféle által — a vetemények érzékenysége a légköri befolyások iránt annyira fokozódik, hogy szervezetök elpuhul, elkényeztetik. Azonkívül a növények sűrű takaró alatt nem szellőzhetnek; könnyebben ölmossokká válnak, mi a növényeknek sokszor többet árt, mint hó és fagy.

Oda kellene tehát inkább törekedni, hogy oly kényesebb vetemények, melyek nálunk a szabadban tenyésznek és a hideg bizonyos fokát eltűrrik, minden takargatás nélkül átteleljenek és csak különös esetekben tavasszal szalmával, gyékénnyel befödessenek.

A főszabályok, melyekre itt figyelni szükséges, a következők:

1. Az átteleltetésre szánt vetemények legyenek egészségesek és bizonyos fokig teljesen kifejlettek.

2. Mindezen veteményeknek oly időtájban kell elvetve és elültetve lenniök, hogy még a tél beállta előtt eléggé fejlődheszenek. A későn elültetett konyha-veteményeknél különösen sokat előfordulni, hogy nem lévén kellőleg — száraik és gyökereikben kifejlődve és a talajhoz eléggé odaerősítve, a fagy által a földből kiemeltetnek.

3. Ismert dolog, hogy a különben egészséges, de kissé gyengéd növények oly helyet kívánnak, hol tavasszal reggeli napot nem kapnak. E körülményre tehát ügyelni kell ama növények kiültetésénél, melyek egész a tavaszig a szabadban meghagyandók.

4. A talaj, melybe az áttelelésre szánt növények vetendők, erősen letapodtassék és inkább száraz legyen, sem mint nagyon nyirkos. Ha a talaj nincs kellőleg taposva, akkor a téli fagy reá sokkal nagyobb mértékben hathat, sokkal nagyobb rések és szakadások támadnak, mi által a növényi gyökerek a földtől elválaszthatnak. Ily esetben némely növények egészen kiemeltetnek: mert a fagy kitágítván (a víz megfagyása következtében) a földet, vele együtt a növények is felfelé húzatnak; későbbi engedésnél a föld ismét összeesik, a növények azonban a talaj felett heverve maradnak s tönkre mennek. Minél nyirkosabb a föld, annál erősebben hat a fagy benne tenyészítő növényekre.

5. Jó, ha oly növények, melyek igen érzékenyek, télen és tavasszal a durva szelek ellen oltalmazva vannak. Hol ezen védelem épületek vagy egyéb védfalak által már adva nincs, ott szalma-takarókkal s effélével lehet segíteni.

(Gy. M.)

A gyümölcs és szőlőkedvelők figyelmébe ajánlva!

Az erdélyrészi oenologusok és pomologusok szives figyelmét felhívjuk arra, hogy néhai tanár Nagy Ferencznek, hazai gyümölcsészetünk és szőlészetünk e fáradságtalan előharcosának és elsőrendű szaktekintélyének, Tordán a Bagolyalmában levő mintegy két holdnyi szőlője, mely méltán nevezhető az európai és ázsiai ismert jeles szőlőfajok gyűjteményének és mely jelenleg egészben termés alatt áll; valamint ezen szőlő aljában lévő mintegy 1 holdnyi, páráját ritkító nemes gyümölcsösrel együtt örök áron eladó. Ugy a szőlő, mint a gyümölcsös rendszeresen catalogizálva van, mely lajstrom a helyszínén bármikor megtekinthető. Értekezhetni a néhai özvegyével Tordán és Szász Domokos ural Kolozsvártt. Vajha méltó

kezekbe kerülne e gyönyörű ültetvény, hogy teljes épségben legyen fenntartva és ápolva boldogult hazánkfiának üdvös munkásságának egyik legszebb emléke!

A nemzetközi phylloxera-congressus Lausanneban,

augusztus 6-án nyílt meg és beható részletes tanácskozás után tizenhat ülésben befejezte feladatát augusztus 18-án.

A határozatok így hangzanak: „1. Minden állam kormánya felhatalmaztatik, hogy hivatalosan járhasson el a szőlőtetű kiirtására az illető tulajdonos megtámadott birtokán és az illető tulajdonos költségén. 2. Minden állam területén kimutató adandó a már kóros és a még érintetlen szőlőterületekről és egyszersmind arról, mely irányban terjed a betegség. 3. Minden államban felügyelő és vizsgáló bizottság alakul a különböző kertületek szerint, mely a szőlő megvédésére hozott óvintézkedések keresztlvitelére szigoruan felvigyáz. 4. Az egyes államok belterületén új rendszabályozás alá vettetik a szőlő és venyige circulatioja. 5. Az említett tárgyak becsomagolását és desinfectióját új rendszabályok határozzák meg. 6. A szerződéses államok a szőlőforgalomra nézve a congressus alaphatározatait fogadják el. 7. Minden állam megjeleli a szőlőforgalmat közvetítő vámhivatalt és az ellenőrzés szükséges feltételeit. 8. Pontosán meghatározandó a nemzetközi alap, melyen az érdekelt államok együttes működése legalkalmasabbnak vélhető. Ezenkívül a congressus egy központi bizottság alakítását javasolja, mely a kölcsönös észrevételek feldolgozásával, közvetítésével foglalkoznék.“

A congressuson elnöklő Droz svájci minister kijelenté, hogy a határozatok alapján egy nemzetközi egyezmény tervezetét fogja a svájci kormány kidolgozni, mely elfogadás végett már néhány hét múlva az összes európai cabineteknek meg fog küldetni.

Ezek lévén a congressus tárgyalásainak eredményei, még különösen ki kell emelnünk Magyarország képviselőinek **Emich Gusztáv**nak és **Molnár István**nak dicséretes és elismerésre méltó szereplését a congressuson. **Mig Molnár**, mint a budai vinczellér-képezde igazgatója, a practikus szőlészeti kérdésekre kiküldött bizottságban működött, addig **Emich** ugya a tudományos, mint a közigazgatási bizottságban és a teljes ülésekben is jelentékeny szerepet vitt és a magyarországi szőlészetről és borászatról Lausanneban nyomtatott francia röpirat megírása és kiosztása által a congressusnak jegyzőkönyvileg kifejezett köszönetét kiérdemelte.

(Földm. érdekeink.)

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1877 szeptember 3-án.

246. Az augusztus 6-án tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván — a jelen ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére **Páll Sándor**, **Csulak Dániel** és **Szentgyörgyi Lajos** tagtársak kértnek fel.

247. Az augusztushavi pénztári jelentés 11918 frt 82 kr. bevétellel és 11900 frt 12 kr. kiadással, — tudomásul szolgál.

248. Hevesvármegye és a Jászkerület gazdasági egyesülete szeptember 16-án Heves mezővárosában terménykiállítást rendez, — tudomásul szolgál.

249. A brassói kereskedelmi és iparkamara jegyzőkönyveit küldi meg, — tudomásul szolgál.

250. A lótenyésztés emelésére alakult részvénytársulat elárusítás végett sorsjegyeket küld, — az elárusításnak cél-szerű elintézésével egyleti titkár bizatik meg.

151. Ministerium 16481 sz. a. tudatja, hogy a kolozs-monostori ösztöndíjasokat és szabadhelyeseket egyletünk kijelölése szerint nevezte ki; —

252. A kolozs-monostori gazd. tanintézet igazgatósága 233 sz. a. ugyanezt tudatja; — tudomásul szolgál.

253. Ministerium 16502 sz. a. a felterjesztett méhkas számadásra megjegyzéseket tesz, — a zárszámadás alkalmával fel fognak használni.

254. Csikmegyei főispán **Mikó Mihály** a kitöltött birtok-állományi kérdőíveket beküldi, — feldolgozás végett a titkari hivathoz tételnek át.

255. Egyleti titkár **Gamauf Vilmos** a köztelki eladható termékekről jelentést tesz, — egyebekben tudomásul szolgálván, az eladási árak következőleg állapittattnak meg: egy darab csemete fajkülömbőség nélkül 40 krajczár, egy darab oltó galy 2 krajczár, ezer darab borszőlő-sima vessző 4 forint, ezer darab borszőlő-gyökeres vessző 15 forint, egy darab asztali szőlő sima vessző 2 krajczár és egy darab asztali szőlő gyökeres vessző 10 krajczár.

256. Egyleti titkár **Gamauf Vilmos** jelenti, hogy egyleti szállásul 1877 Sz.-**Mihály** napjától kezdve egyelőre egy évre a főtér 36. száma alatt egy négy helyiségből álló lakosztály lett évi 260 frtért **Flórián** testvér uraktól kibérelve, — helyeslő tudomásul szolgál.

257. Egyleti titkár **Gamauf Vilmos** szeptember 6-ától kezdődőleg hat napi szabadságot kér, — megadatik.

Hitelesítik:

Páll Sándor, s. k.

Csulak Dániel, s. k.

Szentgyörgyi Lajos, s. k.

Szabó József,
egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

Vidéki gazdasági tudósítások.

Vingárd, 1877. augusztus 31-én.

Az aratás teljes befejezését folyó hó 10-én érte el, eredményében holdanként 15 kalangya és remélhető szem a próba szerint egy kalangyából 60—70 liter. Úszög nem fordult elő az őszieknl, a tavaszi gabonánál kevés rozsa volt. Gyümölcsstermés semmi sincs vidékünkön. Szőlőtermés gyenge és a szárazság a meglevő termést is csaknem meghiusította. Töröküzaink a rendellenes időjárás és különösen a szárazság miatt gyenge kilátást nyújtanak. Jelen évi őszvotésekre nézve csügged minden gazda, mert az ugarlás is nagyobbára még mind késik; ugyannyira, hogy egyes határok ugarszántóin még

egy barázda ugar szántás sem látszik. Veteményeink is csaknem tönkre jutottak, burgonyatermés pedig szinte semmi sincs. Sertéseink döglöttek, szarvasmarháinkat pedig a kolumbácsi legyek ölték. Dohánytermésünk elpusztult részint férgek által, részint egyes viharok tették tönkre. Takarmánytermésünk a szénát illetőleg gyenge, de a sarju mennyiségileg és minőségileg jobb termést adott. Luczernásaink jól diszlettek és most már a harmadik kaszálást adják. Igás állataink jó erőben maradtak, a mit istállózás és jó takarmányzás által értünk el — erre pedig jó bükkönytermésünk és takarmánytörök-buzáink kitűnő szolgálatot tettek.

Kozma Gyula.

Medgyes, 1877. szeptember 2-án.

Jóllehet nálunk a fű első növése van hivatva a takarmány szükségletet fedezni, mégis gazdáink a sarjutermésre is és nem ok nélkül fektetnek sulyt, ez azonban a junius óta tartó ritkán permetező eső által felváltott forróság mellett — árnyékban 34, napon 51 C. fokot jegyeztünk fel — majdnem teljesen tönkre ment. Szénánk csak közepesen termelt és ha a tél hava-fagya korán fog beállani, aggodalommal tekinthetünk a jövő elé. A meleg idő másrészt a törökbuza hozamot illetőleg jobb reménnyel kecsegtet és 14 nap óta édeses szőlőt is élvezünk, azonban szőlő oly kevés van, hogy mint asztali gyümölcs sem fogja a szükségletet pótolni. A termővesszők növése és diszlése kitűnő és így a jövő évi jogos reménye kell, hogy kárpótolja ideai szüretünknek előrelátható elégtelenségét.

Dengel.

Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Beszterce, Déva, Fogaras, Gy.-Fehérvár, Naszód, N.-Enyed, S.-Sz.-György és Torda újabb heti vásáraitól tu-

dósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy hetedrészét leütve, a maradéka gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka árának felel meg. P. o. buza hectoliterje 840 kr., leütve a hetedrészét, 120 krt, marad 720. kr., minthárom véka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.**Hirdetések.****Jelzálogkölcsonöket**

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett nem tehermentes földbirtokra 1000 frttól a legmagasabb összegig 5 és 6 % kamat mellett törlesztésre, rövid idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módzatok mellett gyorsan eszközöl, bővebb felvilágosítással készséggel szolgál.

a hatóságilag engedélyezett általános
(3) (18-26) „Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda“
Kolozsvárt, párisuteza, 19. sz. saját ház.

(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1-4 óráig)

„VICTORIA“ biztosító társaság,

(alapítottatt 1865.)

Forgalmi kimutatása: (1876. december 31.)

Bevétel 1875 év végéig	o. é. 22.203,066 frt 72 kr.	Kifizetett károk 1875 év végéig	o. é. 7.474,125 frt 74 kr.
„ 1876-ban	o. é. 1.957,872 frt 43 kr.	„ „ 1876-ban	o. é. 664.608 frt — kr.
összesen	o. é. 24.165,939 frt 15 kr.	összesen:	o. é. 8.138,733 frt 74 kr.
Kiosztott nyeresemények	o. é. 439,738 frt 69 kr.	Évi díjbevétele	o. é. 1.000,000 frt — kr.

Biztosításokat fogad el:**TÜZ és JÉGKÁROK ELLEN.**

I. Tűz ellen biztosíthatók: épületek, gyárok, malmok, butorok, készletek, kereskedelmi cikkek, marhaállomány, széna és gabna készlet, gazdasági eszközök stb.

Árva-, egyházi és tömeges biztosítások kedvezményes díjakban részesülnek.

Különbösen is a rendes díjak lehető mérsékeltre szabvák.

Több éves biztosításnál **ingyen év** számítatik.

Gabna biztosítás **három hónál kevesebb** időre is elfogadatik.

II. Jég ellen: mindennemű mezei termények.

A biztosítás **váltó** fedezet mellett is történhetik. A díjak az egyes vidékek tapasztalt jégjáratahoz vannak mérsékelve.

A károk felvétele gyorsan és szabályszerűen történik, a megállapított kárösszegek azonnal fizettetnek.

A „VICTORIA“ legújabban szerzett viszontbiztosítási összekötése folytán azon helyzetben van, hogy bármely nagy összegű biztosítást, teljes kárterítés biztonsága mellett elfogadhat, s midőn különben is életképességének a legválságosabb körülmények között, s a legrendkívülbb csapások után is megdönthetetlen bizonyára adta, mint egyetlen hazai intézet, joggal és biztosan számolhat a külföldi áramlattal szemben a hazai közönség pártolására.

Központi iroda: Kolozsvárt, fűtér 26-ik szám.

Vezérügynökségek: Budapest, Bécs, Grätz, Prága, N.-Szeben.

Főügynökségek: Arad, Brassó, Debreczen, Eszék, Győr, Kassa, Maros-Vásárhely, Nagy-Beckerek, Nagy-Enyed, Nagy-Szeben, Pozsony, Szeged, Temesvár és Triest.

Vidéki ügynökségek: a birodalom minden jelentékenyebb helységében.

Ajánlkozások: ügynökség átvételére, az igazgatóságához, vezér- vagy főügynökségekhez intézendők.

(6)

(18-26)

„VICTORIA“ biztosító társaság.

A nagy-szebeni tűzoltó kiállításon nagy arany érmet nyert!!!

A szegedi országos kiállításon érdeméremmel, a magyar országos tűzoltó szövetség Aradon tartott III. közgyűlésén nagy arany és ezüst éremmel lett kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tűzoltó szergyár, harang- és érczöntöde.

Erdélyrészi és oláhországi fiókraktár: Kolozsvártt, bel-monostorutca.

Ajánlja legujabb szerkezetű szabadalmazott tűzfecskendőit, tűzoltó szereket és szerelvényeket tűzoltó egyletek és tűzoltók részére, elvállal kut, szivattyu, harang készitést és felszerelést jótállás,

legolcsóbb árak és részletfizetés mellett.

Főleg ajánlja a t. gazdaközönségnek saját gyártmányu és Transatlantik szivattyus kutjait, egyáltalában gyáranak a vízvezetések teljes felszerelésére kiváló gondnal berendezett vízműszaki osztályát.

Ajánlja vízhatlan ponyvát és különböző szerkezetű fújtatóit lakatosok és kovácsok részére.

(37.) Mintajegyek, képes árjegyzékek kívánatra megküldetnek. (3-19)

Minden eddigi vilákiállításon haladása, jó izlese és versenyképessége miatt elsőrendű díjakat nyert!!!

Piaci árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbmeter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	alegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahus
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszterce	febr. 6.	950	850	460	—	230	325	280	110	320	28
Brassó	aug. 31	780	600	485	430	135	440	170	105	360	36
Csik-Szereda	aug. 29	950	800	550	450	350	475	280	100	175	30
Déás	aug. 28	810	750	480	—	240	580	520	240	200	32
Déva	jun. 23.	1100	700	950	—	860	720	300	180	220	16
Erzsébetváros	sept. 1.	700	600	450	—	360	500	200	120	300	34
Fogarás	dec. 7.	775	710	450	450	200	600	140	36	—	24
K.-Fehérvár	aug. 25.	800	590	510	—	125	590	380	170	310	40
Gy.-Sz.-Miklós	sept. 1.	875	575	550	400	225	575	75	25	—	32
Kolozsvár	sept. 6.	765	580	488	—	228	618	180	130	320	38
M.-Vásárhely	aug. 30.	710	610	555	400	265	550	300	80	340	38
Naszód	aug. 28.	940	500	500	250	185	580	100	20	200	28
Nagy-Enyed	aug. 23	750	650	500	—	250	600	240	70	235	40
N.-Szeben	sept. 4.	800	660	530	500	270	600	180	120	300	36
Segesvár	aug. 30.	750	600	500	—	280	600	—	—	170	40
S.-Sz.-György	aug. 20.	800	750	440	500	215	450	250	150	200	32
Szamosújvár	sept. 3	1050	700	550	190	300	560	360	70	400	30
Sz.-Régen	aug. 30	740	460	440	270	262	600	250	100	240	36
Sz.-Udvarhely	aug. 28.	800	700	600	—	250	550	160	30	200	28
Torda	aug. 25	750	600	525	300	225	525	200	25	320	36
V.-Hunyad	sept. 1	875	800	600	—	250	600	160	80	300	36

Melléletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetés szerint akárhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52										
	széri hirdetésnél										
	f o r i n t										
1/16 v. egész oldal	12	33	64	120	170	216	260	290	320	360	
8/16 v. fél „	6	17	32	60	90	110	130	150	160	180	
4/16 v. negyed „	4	9	16	30	45	55	65	75	80	90	
2/16 v. nyolczad oldal	3	5	9	16	24	30	35	40	45	50	
1/16 v. tizenhatod „	2	3	5	9	15	18	20	23	25	27	

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt, engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.